

Rolnummer 4996
Arrest nr. 87/2011 van 18 mei 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J. Spreutels en F. Daoût, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 17 juni 2010 in zake de nv « Fortis Bank » tegen V.B., waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 8 juli 2010, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden de bepalingen van artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997, zoals zij van kracht zijn sinds 28 augustus 2008, geïnterpreteerd in die zin dat de verschoonbaarheid van de gefailleerde de echtgenoot van de gefailleerde automatisch bevrijdt van de hoofdelijke verbintenissen die deze echtgenoot met de gefailleerde heeft aangegaan, zonder een onderscheid te maken tussen het vermogen van de echtgenoot zoals het vóór het vonnis van verschoonbaarheid bestond en het vermogen dat werd gevormd na het vonnis van verschoonbaarheid, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat zij een discriminatie creëren tussen :

a) enerzijds, de gefailleerde, die door het vonnis van faillietverklaring buiten het bezit is gesteld van zijn goederen en wiens goederen door de curator te gelde zijn gemaakt en, anderzijds, diens echtgenoot wiens eigen vermogen uit de failliete boedel wordt gehouden en die niet door de schuldeisers kan worden vervolgd terwijl dat eigen vermogen tot algemene waarborg strekt met toepassing van de artikelen 7 en 8 van de hypotheekwet;

b) enerzijds, de echtgenoot van de gefailleerde en, anderzijds, de andere natuurlijke personen die zich ertoe hebben verbonden de schuld van de gefailleerde af te lossen door een zakelijke zekerheid te verlenen of door zich persoonlijk zeker te stellen, doordat in het eerste geval niet in een bevrijding is voorzien en doordat in het tweede geval een bevrijding slechts kan worden toegekend onder de voorwaarden en volgens de vormvoorschriften van de artikelen 72bis en 72ter van de faillissementswet en met inachtneming van de procedure die is voorgeschreven bij artikel 80 van de faillissementswet, waarbij de schuldeiser behoorlijk wordt opgeroepen en gehoord ? ».

Memories zijn ingediend door :

- de nv « Fortis Bank », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1000 Brussel, Warandeberg 3;

- V.B.;

- de Ministerraad.

De nv « Fortis Bank » en de Ministerraad hebben memories van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 17 februari 2011 :

- zijn verschenen :

- . Mr. F. Blampain, advocaat bij de balie te Charleroi, voor de nv « Fortis Bank »;
- . Mr. X. Born, advocaat bij de balie te Charleroi, voor V.B.;
- . Mr. E. Jacobowitz, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers J. Spreutels en E. De Groot verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De nv « Fortis Bank » heeft de echtgenoten M.-B. een krediet toegekend ten behoeve van het handelsbedrijf van de heer M. Het krediet werd gewaarborgd door een pand op de handelszaak. Nadat de heer M. failliet werd verklaard bij vonnis van 12 november 2007, heeft de bank mevrouw B. op 7 december 2007 aangemaand tot terugbetaling van een bedrag van 686 657,93 euro. Mevrouw B. liet weten dat zij zich zou beroepen op artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997 zodra haar echtgenoot zijn verzoekschrift tot verschoonbaarverklaring zou hebben ingediend, wat hij op 13 januari 2009 deed. Hij werd verschoonbaar verklaard bij arrest van het Hof van Beroep te Bergen op 20 oktober 2009.

De bank heeft mevrouw B. voor de verwijzende rechter gedagvaard om haar te horen veroordelen tot betaling van de bedragen die zij van haar vordert.

De verweerster doet gelden dat over de bewoordingen van het voormelde artikel 82, tweede lid, geen discussie bestaat en dat zij dus van elke verplichting tegenover de bank is bevrijd.

De bank doet gelden dat de *ratio legis* van die bepaling niet erin bestaat de eigen goederen veilig te stellen die de echtgenoot en hoofdelijk medeschuldenaar vóór het faillissement heeft verworven en die de schuldeiser heeft beschouwd als deel uitmakend van zijn algemene waarborg met toepassing van de artikelen 7 en 8 van de hypotheekwet. Zij acht de behandeling van de echtgenoot discriminerend ten opzichte van de gefailleerde zelf, en vooral ten opzichte van de andere natuurlijke personen die ten gunste van de gefailleerde een zakelijke zekerheid hebben gevormd of zich persoonlijk zeker hebben gesteld.

De Rechtbank oordeelt dat er te dezen sprake is van een discriminerende situatie waarvan de verantwoording in de huidige stand van zaken niet verworven is, en gaat in op het subsidiair geformuleerde verzoek van de eiseres om aan het Grondwettelijk Hof de bovenvermelde prejudiciële vraag te stellen.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. De nv « Fortis Bank » herinnert aan de feiten van de zaak door erop te wijzen dat mevrouw B., bij de toekenning van het in het geding zijnde krediet, in het bezit was van de helft van de blote eigendom van een onroerend goed dat zij van haar vader had geërfd, en vervolgens de enige eigenaar van dat onroerend goed werd; dat onroerend goed werd beschermd door artikel 98 van de faillissementswet en is dus buiten vervolging gebleven, in tegenstelling tot de goederen die behoorden tot het eigen vermogen van de heer M. en tot het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten.

Zij herinnert eraan dat de schulden die door de echtgenoten gezamenlijk of hoofdelijk zijn aangegaan, gemeenschappelijk zijn (artikel 1408 van het Burgerlijk Wetboek) en dat gemeenschappelijke schulden zowel kunnen worden verhaald op het eigen vermogen van elk der echtgenoten als op het gemeenschappelijk vermogen, behalve wat de beroepsmatige schulden van een der echtgenoten betreft, die niet mogen worden verhaald op het eigen vermogen van de niet-contracterende echtgenoot (artikel 1414 van hetzelfde Wetboek).

In haar memorie van antwoord voegt de nv « Fortis Bank » eraan toe dat artikel 82, tweede lid, niet van toepassing is op de echtgenoot van een verschoonbaar verklaarde gefailleerde wanneer die echtgenoot op gelijke voet met de gefailleerde wordt gecrediteerd, vermits beiden in hoofdzaak worden gecrediteerd en houder zijn van eigen verbintenissen, zelfs indien die verbintenissen hoofdelijk zijn. Met verwijzing naar studies uit de rechtsleer doet zij gelden dat artikel 82, tweede lid, doordat het de echtgenoot beoogt die aansprakelijk is « voor de schuld van zijn echtgenoot », verwijst naar de echtgenoot die zich als derde borg heeft gesteld, en niet naar de echtgenoot die de schuld mee heeft aangegaan.

A.1.2. Mevrouw B. herinnert aan de feiten van de zaak door erop te wijzen dat het vaststaat dat de bank het bedrag van haar schuldvordering tracht terug te vorderen op het eigen goed dat zij van haar vader heeft geërfd nadat de bank het krediet had verleend dat ten grondslag ligt aan het geschil. Zij voegt eraan toe dat de beslissing betreffende de verschoonbaarheid van haar echtgenoot werd genomen na haar dagvaarding op 7 maart 2008.

Zij verwijst naar het arrest nr. 5/2010 van 4 februari 2010 dat, betreffende een zaak die dicht aanleunt bij de voorliggende zaak, betrekking heeft op een onderscheid tussen de persoon die zich persoonlijk zeker heeft gesteld voor de gefailleerde en de echtgenoot tegen wie de schuldeiser vervolging instelde en die, in tegenstelling tot de borg, niet gevrijwaard was tegen een procedure van tenuitvoerlegging. Zij geeft aan dat de bank heeft geprobeerd een vonnis tegen haar te verkrijgen en te doen uitvoeren voordat de verschoonbaarheid van haar echtgenoot zou worden uitgesproken; het is die procedure die door het voormelde arrest is afgekeurd. Zij benadrukt dat, ook al is de « *ratio legis* » van artikel 80 betreffende de verschoonbaarheid van de gefailleerde wel degelijk die laatste in staat te stellen zich opnieuw in te schakelen in het economische verkeer, de motivering van artikel 82, tweede lid, daarmee niet kan worden gelijkgesteld : de wetgever heeft willen vermijden dat de schuldeisers die botsen op het beginsel van buitenbezitstelling van de gefailleerde, hun toevlucht nemen tot de goederen van de echtgenote van die laatste, die in gemeenschap van goederen met hem is gehuwd : daardoor zou de verschoonbaarverklaring in geen enkel opzicht nog werkzaam zijn, zoals wordt opgemerkt in het arrest nr. 78/2004 van 12 mei 2004. De wet van 18 juli 2008, die het voordeel van verschoonbaarheid uitbreidt tot de voormalige echtgenoot van de gefailleerde, wil, los van elke idee van professionele herinschakeling van de gefailleerde aangezien die soms reeds heel lang van zijn echtgenoot is gescheiden, het vermogen van de voormalige echtgenoot apart beschermen, wetende dat die voormalige echtgenoot totaal niets meer te maken heeft met de bekommernis van professionele herinschakeling van de gefailleerde. Artikel 82, tweede lid, voorziet niet in een uitzondering, noch voor het geval waarin de schuld niet voor beroepsdoeleinden werd aangegaan, noch voor het geval waarin de echtgenoten zouden komen te scheiden.

A.1.3. De Ministerraad herinnert aan de feiten van de zaak, aan de in het geding zijnde normen en aan die welke eraan verbonden zijn. Hij oordeelt dat de prejudiciële vraag betrekking heeft op categorieën van personen die vergelijkbaar kunnen worden geacht.

A.1.4. In zijn memorie van antwoord verwerpt hij de argumentatie van de nv « Fortis Bank » : hij haalt een arrest van het Hof van Beroep te Bergen van 21 februari 2008 aan en doet gelden dat de wet geen enkel

onderscheid tussen echtgenoten invoert naar gelang van de aard van de verbintenissen die zij aan de zijde van de gefailleerde echtgenoot hebben aangegaan. De aangevoerde rechtsleer heeft overigens betrekking op de situatie van de hoofdelijk aansprakelijke echtgenoot die rechtstreeks betrokken is bij een schuld die voor zijn eigen rekening werd aangegaan, terwijl de prejudiciële vraag betrekking heeft op een kaskrediet ten behoeve van de werking van de handelszaak van de gefailleerde, wiens echtgenoot hoofdelijk medeschuldenaar is.

De Ministerraad herinnert overigens aan de bedoeling van de wetgever op het ogenblik dat hij de gevolgen van de verschoonbaarheid van de gefailleerde heeft uitgebreid tot de voormalige echtgenoot bij de wet van 18 juli 2008, namelijk vermijden dat die laatste in een hachelijke situatie zou terechtkomen tegenover schuldeisers. Dat doel kan te dezen ook die wil omvatten om het vermogen van de echtgenoot van de gefailleerde te beschermen, zonder daarom een onevenwichtige regeling te creëren tegenover de schuldeisers. De echtgenoot en de voormalige echtgenoot bevinden zich in situaties die niet significant verschillen, aangezien zowel de ene als de andere in principe geen zeggenschap hebben over de handelingen die door de gefailleerde worden gesteld bij het uitoefenen van zijn beroepsactiviteit. Bovendien heeft de echtgenoot meestal geen andere keuze, om de toekenning van het krediet mogelijk te maken, dan zich hoofdelijk te verbinden, zodat hij geen eigen belang nastreeft wanneer hij ermee instemt om zich aan de zijde van zijn echtgenoot te verbinden. De wetgever heeft dus dezelfde « sociale benadering » gehanteerd in het geval van de echtgenoot en in dat van de voormalige echtgenoot.

Ten aanzien van het onderscheid tussen de echtgenoot en de gefailleerde

A.2.1. De nv « Fortis Bank » is van mening dat het automatische karakter van de bevrijding van de echtgenoot een eerste discriminatie teweegbrengt tussen die laatste en de gefailleerde zelf omdat het recht op verschoonbaarheid van die laatste aan de beoordeling van de rechter wordt onderworpen en omdat de schuldeisers derdenverzet kunnen aantekenen, terwijl de bevrijding van de echtgenoot automatisch en onvoorwaardelijk is, alsook niet vatbaar voor beroep. Terwijl de gefailleerde pas na de tegeldemaking van al zijn goederen en van die van de gemeenschap verschoonbaar wordt verklaard, geniet de echtgenoot, zelfs indien hij zich persoonlijk heeft verbonden, een volledige en automatische immuniteit voor zijn eigen goederen, bovenop de opschorting van de vervolging die voortvloeit uit het arrest nr. 5/2010 van 4 februari 2010. Bij gebrek aan een verdeling van de lasten tussen de verschillende vermogens, is de maatregel niet evenredig met het doel een evenwicht tussen de aanwezige belangen te vrijwaren, en houdt hij geen rekening met het legitieme standpunt van de schuldeiser die, door een overeenkomst te sluiten met beide echtgenoten, redelijkerwijs alle vermogens die zijn algemene waarborg vormen met toepassing van artikel 7 van de hypotheekwet, in aanmerking vermocht te nemen.

A.2.2. Mevrouw B. betwist het automatische karakter van de gevolgen, voor de echtgenoot, van de bevrijding van de gefailleerde, vermits die van de echtgenoot ondergeschikt is aan de verschoonbaarheid van de gefailleerde.

Het is niet waar dat pas tot verschoonbaarheid van de gefailleerde wordt beslist wanneer al zijn goederen en die van de gemeenschap te gelde zijn gemaakt : artikel 80, vijfde lid, van de in het geding zijnde wet bepaalt immers dat, vanaf zes maanden na de datum van het vonnis van faillietverklaring, de gefailleerde de rechtbank kan verzoeken om uitspraak te doen over zijn verschoonbaarheid, maar het komt zelden voor dat een curator alle activa heeft kunnen te gelde maken binnen zes maanden na de opening van het faillissement.

De omstandigheid dat de echtgenoot zijn vroegere vermogen intact behoudt, beantwoordt aan de wil van de wetgever en aan de lering van het voormelde arrest nr. 5/2010; die wil werd bevestigd door de wet van 18 juli 2008 die betrekking heeft op de voormalige echtgenoot, die zelfs niets meer gemeen heeft met de gefailleerde. Die bepalingen beantwoorden aan een sociaal doel, terwijl de verschoonbaarheid van de gefailleerde eerder aan een economisch doel beantwoordt, namelijk diens herinschakeling in het economisch verkeer waarborgen. Er kan geen sprake zijn van discriminatie tussen personen in aangelegenheden waarin de wetgever verschillende doelstellingen heeft nagestreefd.

A.2.3. De Ministerraad is van mening dat het onderscheid op een objectief criterium berust. Hij voert aan dat het verantwoord is ten aanzien van het doel van de wetgever. Hij verwijst in dat verband naar het arrest nr. 3/2008 van 17 januari 2008 en naar de wet van 18 juli 2008 die, binnen een sociale benadering, het in het

geding zijnde artikel 82 heeft gewijzigd om de gevolgen van de verschoonbaarheid van de gefailleerde uit te breiden tot de voormalige echtgenoot. Te dezen heeft de prejudiciële vraag betrekking op de situatie van de echtgenoot, zodat de analyse van het doel van de wetgever die in het voormelde arrest werd gemaakt op basis van de vroegere redactie van artikel 82, pertinent blijft. Vanuit de motivering van dat arrest kan men stellen dat de wet een legitiem doel nastreeft, zowel wanneer zij de verschoonbaarheid van de gefailleerde invoert (artikel 82, eerste lid) als wanneer zij de gevolgen ervan uitbreidt tot diens echtgenoot (artikel 82, tweede lid).

A.2.4. De Ministerraad doet ook gelden dat het verschil in behandeling geen klaarblijkelijk onevenredige gevolgen heeft ten aanzien van het doel van de wet omdat de gefailleerde een handelaar is die een economische activiteit uitoefent voor eigen rekening en die in dat kader schulden aangaat die hem eigen zijn. Bij een faillissement verliest hij het beheer over zijn goederen (artikel 16 van de wet van 8 augustus 1997), waarvan de tegeldemaking aan de curator toekomt. De schuldeisers kunnen hun rechten uitoefenen op het eigen vermogen van de gefailleerde en op het gemeenschappelijk vermogen van de gefailleerde en van diens echtgenoot, terwijl artikel 98 van de wet het eigen vermogen van de hoofdelijk aansprakelijke echtgenoot beschermt. Dat verschil in behandeling tussen de gefailleerde wiens eigen vermogen niet gevrijwaard is tegen de schuldeisers en de echtgenoot wordt niet door de getoetste norm, maar wel door het voormelde artikel 98 ingevoerd. Reeds vóór de huidige redactie van het voormelde artikel 82, tweede lid, en de uitbreiding van de gevolgen van de verschoonbaarheid van de gefailleerde tot diens echtgenoot, beschikten de schuldeisers van de boedel niet over een verhaal op het eigen vermogen van de gefailleerde (lees : van de echtgenoot van de gefailleerde), zelfs niet indien het gemeenschappelijk vermogen was opgebruikt bij de vereffening van het faillissement. De uitbreiding, bij de nieuwe redactie van artikel 82, tweede lid, van de wet van 8 augustus 1997, van de gevolgen van de verschoonbaarheid tot de echtgenoot van de gefailleerde heeft enkel die mogelijkheid van vervolging door de schuldeisers van de boedel op het gemeenschappelijk vermogen uitgesloten. Er is dus geen enkele verandering voor het eigen vermogen van de echtgenoot van de gefailleerde. Bijgevolg vloeit het verschil in behandeling en, in voorkomend geval, de discriminatie niet voort uit de getoetste norm, maar wel uit het voormelde artikel 98. Aangezien de prejudiciële vraag niet pertinent is in zoverre zij het verschil in behandeling tussen de gefailleerde en diens echtgenoot beoogt, behoeft zij geen antwoord.

Overigens verantwoordt de *ratio legis* van de wet het in het geding zijnde verschil in behandeling omdat die wet enkel betrekking heeft op de personen die de hoedanigheid van handelaar hebben en omdat de door de echtgenoot onderschreven eigen verplichting tot borgtocht niet de betaling van een eigen schuld betreft. Het is dus redelijk verantwoord dat de wetgever, rekening houdend met die situatie, heeft bepaald dat de gefailleerde zijn eigen goederen en het gemeenschappelijk vermogen dat hij met zijn echtgenoot vormt in zijn beroepsactiviteit kan betrekken en dat die laatste daarentegen enkel het gemeenschappelijk vermogen erin betreft, met uitsluiting van zijn eigen goederen. Hierdoor beantwoordt dat verschil aan het doel van de wetgever dat erin bestaat op een evenwichtige wijze rekening te houden met de aanwezige belangen bij een faillissement, en voor een menselijke regeling te zorgen die de situatie van alle betrokken partijen in acht neemt.

Ten slotte, zoals wordt aangegeven in de arresten nrs. 69/2002 en 78/2004, is het integendeel indien artikel 82, tweede lid, niet zou voorzien in een uitbreiding, tot de echtgenoot, van het voordeel van de gevolgen van de verschoonbaarheid van de gefailleerde dat het strijdig zou zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. De prejudiciële vraag dient dus op zijn minst ontkennend te worden beantwoord.

A.2.5. In haar memorie van antwoord herinnert de nv Fortis Bank aan de regels vervat in de artikelen 1413 en 1414 van het Burgerlijk Wetboek en oordeelt ze dat de verwijzing, door de Ministerraad, naar artikel 98 van de faillissementswet niet pertinent is omdat die bepaling de hypothese beoogt van een beroepsmatige schuld die enkel door de gefailleerde is aangegaan. Een extensieve toepassing van artikel 82, tweede lid, doet afbreuk aan het doel dat erin bestaat de aanwezige belangen in evenwicht te houden, doordat zij niet toelaat de schuldenlast te verdelen tussen het gemeenschappelijk vermogen en de op de dag van de faillietverklaring bestaande eigen vermogens. Aldus geïnterpreteerd maakt artikel 82, tweede lid, van de echtgenoot een leonische vennoot die definitief onbekwaam is in de zin van artikel 1124 van het Burgerlijk Wetboek : hij deelt in de winst, maar is van de schulden uitgesloten; hij kan zich tot eender wat verbinden tegenover eender wie, aangezien zijn eigen vermogen, zelfs dat van vóór het faillissement, is gevrijwaard.

Ten aanzien van het onderscheid tussen de echtgenoot en de andere medeverbondenen van de gefailleerde

A.3.1. De nv « Fortis Bank » is van mening dat het automatische karakter van de bevrijding van de echtgenoot een tweede discriminatie met zich meebrengt tussen de echtgenoot van de gefailleerde en de andere medeverbondenen van de gefailleerde, zoals de zakelijke of persoonlijke borgen wier goederen, in tegenstelling tot die van de echtgenoot, door de schuldeisers worden uitgewonnen. Zij worden niet bevrijd als gevolg van de verschoonbaarheid, behalve indien de borgstelling een kosteloos karakter heeft, dat strikt moet worden geïnterpreteerd; in dat geval moet om bevrijding worden verzocht, wordt zij onderworpen aan een op tegenspraak gevoerd debat en aan een beslissing van de rechtbank waarbij rekening wordt gehouden met het belangeloze karakter van de borgstelling en met het onevenredige karakter van de verbintenis in verhouding tot de inkomsten en het vermogen van de borg.

De opoffering die de schuldeiser wordt opgelegd, is niet redelijk evenredig met het nagestreefde doel.

A.3.2. Mevrouw B. betwist de door de bank aangeklaagde onevenredigheid. Dat debat gaat terug tot de aanneming van artikel 82, tweede lid, van de in het geding zijnde wet, die veel inkt deed vloeien, meer bepaald in de zin die door de bank wordt aangeklaagd. Men dient echter voor ogen te houden dat de verbintenis van andere medeverbondenen van de gefailleerde dan diens echtgenoot, van contractuele aard is in die zin dat de borgtochtovereenkomst of de hypothecaire aanwending van een goed op een vrijwillige en dus contractuele basis berust, terwijl de echtgenoot die gelijktijdig met zijn echtgenoot een verbintenis heeft aangegaan in het kader van diens handelsbedrijf, heel vaak als het ware daartoe is gedwongen, opdat die echtgenoot de nodige kredieten voor het opstarten of voortzetten van die activiteit zou kunnen genieten. Heel vaak impliceert het bestaan van een huwelijksovereenkomst in gemeenschap dat de bankier die de lening toestaat, de instemming van beide echtgenoten vereist om een lening of een krediet toe te kennen. Aldus ontbreekt vaak, op het ogenblik dat de verbintenis van beide echtgenoten ontstaat, het louter consensuele karakter van de door de echtgenoot onderschreven verbintenis, wat niet het geval is voor de andere borgen dan de kosteloze borgen of voor de hypotheekgevers, die in geen enkel opzicht werden gedwongen om voor de gefailleerde een verbintenis aan te gaan.

A.3.3. De Ministerraad is van mening dat het onderscheid op een objectief criterium berust, ongeacht of de andere medeverbondenen een zakelijke of een persoonlijke zekerheid hebben verleend. Het doel van de wetgever is een legitiem doel, om de in A.2.3 vermelde redenen. Het verschil in behandeling brengt geen gevolgen met zich mee die klaarblijkelijk onevenredig zijn met dat doel, aangezien hetgeen de echtgenoot van een gefailleerde onderscheidt van de personen die zich hebben verbonden tot aflossing van zijn schuld door een zakelijke zekerheid te verlenen of door zich persoonlijk zeker te stellen, de huwelijksband is van de echtgenoot met de gefailleerde. De Ministerraad verwijst in dat verband naar het voormelde arrest nr. 3/2008 en doet gelden dat, doordat vervolgingen op goederen van de echtgenoot, ingesteld door de schuldeisers van de gefailleerde, de inkomsten van de gefailleerde uit zijn nieuwe activiteiten kunnen raken, de gefailleerde zijn handels- of industriële activiteiten niet zou kunnen hervatten in het gecombineerde belang van de gefailleerde zelf, van de schuldeisers, van de werknemers en van de economie in zijn geheel. Het kan derhalve objectief en redelijk worden verantwoord dat de gevolgen van de verschoonbaarheid niet werden uitgebreid tot de personen, andere dan de echtgenoot van de gefailleerde, die zich ertoe hebben verbonden de schuld van de gefailleerde af te lossen door een zakelijke zekerheid te verlenen of door zich persoonlijk zeker te stellen. In die gevallen kan immers de doelstelling van de verschoonbaarheid niet worden bedreigd.

In zijn memorie van antwoord voegt de Ministerraad eraan toe dat derden die een zakelijke zekerheid verlenen of zich persoonlijk zeker stellen, op het ogenblik van hun verbintenis, een veel ruimere beoordelingsvrijheid hebben dan de echtgenoot, die vaak door de financiële instellingen wordt verplicht zich hoofdelijk te verbinden met zijn echtgenoot, aan wie het krediet anders zou worden geweigerd. De maatregel heeft geen onevenredige gevolgen omdat de bevrijding van de echtgenoot afhangt van de verschoonbaarheid van de gefailleerde, en omdat de bankinstellingen vrij blijven om andere waarborgen te vragen.

De prejudiciële vraag dient dus ontkennend te worden beantwoord.

- B -

B.1.1. Artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997 bepaalt :

« De echtgenoot van de gefailleerde die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld van zijn echtgenoot, of de voormalige echtgenoot die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld die zijn voormalige echtgenoot tijdens de duur van het huwelijk was aangegaan, wordt ingevolge de verschoonbaarheid van die verplichting bevrijd ».

B.1.2. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet van het voormelde artikel 82, tweede lid, geïnterpreteerd in die zin dat het de echtgenoot van een verschoonbaar verklaarde gefailleerde automatisch bevrijdt van de hoofdelijke verbintenissen die beiden hebben aangegaan en in die zin dat het op die manier het vermogen van de eerstgenoemde veiligstelt, ongeacht of dat vermogen vóór of na het vonnis van verschoonbaarheid is gevormd : de echtgenoot zou aldus anders worden behandeld dan, enerzijds, de gefailleerde wiens goederen te gelde zijn gemaakt nadat hij door het vonnis van faillietverklaring buiten het bezit ervan is gesteld en, anderzijds, de andere natuurlijke personen die, doordat zij zich ertoe hebben verbonden de schulden van de gefailleerde af te lossen, een zakelijke zekerheid hebben verleend en geen bevrijding kunnen verkrijgen, of een persoonlijke zekerheid en dan enkel overeenkomstig de artikelen *72bis*, *72ter* en 80 van de wet van 8 augustus 1997 een bevrijding kunnen verkrijgen.

B.2. Uit het dossier van de rechtspleging in het bodemgeschil blijkt dat de verschoonbaar verklaarde gefailleerde en zijn echtgenoot gehuwd zijn onder het stelsel van tot de aanwinsten beperkte gemeenschap en dat de verbintenis die de echtgenoot heeft aangegaan, een lening waarborgde die aan de echtgenoten werd toegekend ten behoeve van het handelsbedrijf van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde. Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die hypothese.

B.3.1. De Ministerraad voert aan dat de prejudiciële vraag geen antwoord behoeft in zoverre zij betrekking heeft op het verschil in behandeling tussen de gefailleerde en zijn echtgenoot; hij doet gelden dat de vraag niet pertinent zou zijn, daar het krachtens artikel 98 van de wet van 8 augustus 1997 is - dat niet door de prejudiciële vraag wordt beoogd en dat voorafgaat aan de in het geding zijnde bepaling - dat het eigen vermogen van de echtgenoot van de gefailleerde, die samen met die laatste hoofdelijk aansprakelijk is, afgeschermd is tegen de schuldeisers.

De eisende partij voor de verwijzende rechter voert aan dat artikel 82, tweede lid, niet van toepassing is op de echtgenoot van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde wanneer de echtgenoot, net zoals de gefailleerde, in hoofdzaak is gecrediteerd en daardoor houder is van een eigen verbintenis.

B.3.2. Het staat aan de verwijzende rechter de bepalingen vast te stellen die op het aan hem voorgelegde geschil van toepassing zijn; de partijen zijn niet gemachtigd om die keuze ter discussie te stellen voor het Hof. Het Hof zou zich overigens enkel van een antwoord op de gestelde vraag kunnen onthouden indien het antwoord op die vraag klaarblijkelijk niet nuttig zou zijn voor de oplossing van dat geschil.

B.3.3. Aangezien de prejudiciële vraag verwijst naar het automatisch gevolg van de verschoonbaarheid van de gefailleerde voor de situatie van de echtgenoot van de gefailleerde, die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld van die laatste, en aangezien die kwestie wordt geregeld door de bepaling die de verwijzende rechter ter toetsing aan het hof voorlegt, kan het bezwaar van de Ministerraad niet worden aangenomen.

Aangezien de in het geding zijnde bepaling geen onderscheid creëert naar gelang van de aard van de door de echtgenoot aangegane verbintenis en de verwijzende rechter niet verwijst naar een situatie waarin die echtgenoot persoonlijk aansprakelijk zou zijn voor een andere schuld dan die van zijn echtgenoot, die door de in het geding zijnde bepaling wordt beoogd, kan het bezwaar van de eisende partij voor de verwijzende rechter evenmin worden aangenomen.

B.4. De in het geding zijnde bepaling maakt deel uit van de faillissementswetgeving die in essentie ertoe strekt een billijk evenwicht tot stand te brengen tussen de belangen van de schuldenaar en de belangen van de schuldeisers.

De verklaring van verschoonbaarheid vormt voor de gefailleerde een gunstmaatregel die hem in staat stelt zijn activiteiten op een aangezuiverde basis te hervatten, en zulks niet alleen in zijn belang maar ook in het belang van zijn schuldeisers of sommigen onder hen die belang

erbij kunnen hebben dat hun schuldenaar zijn activiteiten op een dergelijke basis hervat, waarbij het voortzetten van een handels- of industriële activiteit bovendien het algemeen belang kan dienen (*Parl. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 631/1, pp. 35 en 36).

De wetgever, die van oordeel is dat « de mogelijkheid tot herstel [...] utopisch [blijft] indien [de gefailleerde] de last van het passief moet blijven dragen », heeft gemeend dat « het [...] immers niet te verantwoorden [is] dat het in gebreke blijven van de schuldenaar als gevolg van omstandigheden waarvan hij het slachtoffer is, hem verhindert andere activiteiten te verrichten » (*Parl. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 631/13, p. 50).

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever « op een evenwichtige wijze rekening [heeft willen] houden met de gecombineerde belangen van de gefailleerde zelf, van de schuldeisers, de werknemers en de economie in zijn geheel » en voor een menselijke regeling heeft willen zorgen die de rechten van alle betrokken partijen in acht neemt (*Parl. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 631/13, p. 29).

B.5. Bij zijn arrest nr. 69/2002 van 28 maart 2002 heeft het Hof geoordeeld dat artikel 82 van de faillissementswet, zoals van toepassing vóór het werd vervangen bij artikel 29 van de wet van 4 september 2002 « tot wijziging van de faillissementswet van 8 augustus 1997, het Gerechtelijk Wetboek en het Wetboek van vennootschappen », niet bestaanbaar was met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre het op geen enkele wijze een rechter toestond de echtgenoot van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde van zijn verbintenissen te bevrijden.

B.6.1. Ingevolge dat arrest heeft de wetgever, bij de wet van 4 september 2002, in artikel 82 van de faillissementswet een tweede lid ingevoegd, volgens hetwelk de echtgenoot van de gefailleerde « die zich persoonlijk aansprakelijk heeft gesteld » voor de schuld van de gefailleerde, ingevolge de verschoonbaarheid wordt bevrijd van die verplichting.

B.6.2. Het Hof heeft geoordeeld dat die bepaling onverenigbaar was met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie in zoverre de echtgenoot die krachtens een fiscale bepaling

gehouden is tot een belastingschuld met de gefailleerde, door de verschoonbaarverklaring niet kon worden bevrijd van de verplichting tot betaling van die schuld (arrest nr. 78/2004 van 12 mei 2004 en arrest nr. 6/2005 van 12 januari 2005). Om hieraan tegemoet te komen bepaalde artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet, zoals vervangen bij artikel 2 van de wet van 2 februari 2005 tot wijziging van artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997, dat de echtgenoot van de gefailleerde die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld van deze laatste, ingevolge de verschoonbaarheid bevrijd wordt van die verplichting.

B.7. Artikel 82, tweede lid, bevrijdt de echtgenoot en de voormalige echtgenoot van een verschoonbaar verklaarde gefailleerde, die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld van de gefailleerde, van die verplichting.

Het Hof dient te onderzoeken of die maatregel een discriminatie inhoudt ten aanzien van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde en de personen die zich ertoe hebben verbonden de schulden van de gefailleerde te betalen door het vormen van een zakelijke of persoonlijke zekerheid.

Daarbij dient rekening te worden gehouden, enerzijds, met de economische en sociale doelstellingen van de in het geding zijnde maatregel en, anderzijds, met de ter zake geldende beginselen van het burgerlijk vermogensrecht volgens welke « alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan [...] degenen die deze hebben aangegaan, tot wet [strekken] » (artikel 1134, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek) en « ieder die persoonlijk verbonden is, [...] gehouden [is] zijn verbintenissen na te komen, onder verband van al zijn goederen, hetzij roerende, hetzij onroerende, zo tegenwoordige als toekomstige » (artikel 7 van de hypotheekwet van 16 december 1851).

B.8. Aan de gefailleerde wordt, via het mechanisme van verschoonbaarheid, de mogelijkheid geboden om, krachtens artikel 82, eerste lid, van de wet van 8 augustus 1997, te ontsnappen aan vervolging door de schuldeisers. Die gunst, die krachtens de in het geding zijnde bepaling de echtgenoot tot voordeel is, heeft echter niet tot strekking, noch tot doel het faillissement of de andere gevolgen ervan op losse schroeven te zetten. Aangezien de

buitenbezitstelling en de tegeldemaking van de goederen van de gefailleerde deel uitmaken van die gevolgen, bevinden de gefailleerde en zijn echtgenoot zich - ongeacht of het vermogen van die laatste dat van vóór of na de verschoonbaarverklaring is -, gelet op de hoedanigheid van handelaar van de gefailleerde, in wezenlijk verschillende situaties die het eerste aspect van het in B.1.2 uiteengezette verschil in behandeling verantwoorden.

B.9. De uitbreiding van de gevolgen van de verschoonbaarheid tot de echtgenoot die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld van de gefailleerde, werd ingevoerd, niet om discriminatie te vermijden op het vlak van de solidariteit die uit het huwelijk is ontstaan, maar omdat, in geval van gemeenschap van goederen, de inkomsten van de gefailleerde uit een nieuwe beroepsactiviteit in het gemeenschappelijke vermogen terechtkomen (artikel 1405, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek). Vervolgingen op de goederen van de echtgenoot - ongeacht of het gaat om de goederen die hij bezit op het ogenblik van het vonnis over de verschoonbaarheid, dan wel om de goederen die hij daarna heeft verworven -, ingesteld door de schuldeisers van de gefailleerde, zouden de inkomsten van de gefailleerde uit zijn nieuwe activiteiten kunnen raken, wat strijdig zou zijn met het nagestreefde doel.

Zulk een risico dient niet in aanmerking te worden genomen met betrekking tot de personen, andere dan de echtgenoot, die een zakelijke of persoonlijke zekerheid hebben verleend; die personen hebben overigens, alvorens die zekerheid te verlenen, over een beoordelingsvrijheid kunnen beschikken waarover de echtgenoot wiens verbintenis een voorwaarde is voor de toekenning van een door zijn echtgenoot aangevraagde lening niet in dezelfde mate beschikt. Het verschil in behandeling is bijgevolg, wat het in B.1.2 vermelde tweede aspect ervan betreft, niet zonder verantwoording.

B.10. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 82, tweede lid, van de faillissementswet van 8 augustus 1997 schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 18 mei 2011.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

R. Henneuse